

## Fair Play Kapsamında Sporcularda Saygı Kavramı: Mecburiyet/ Ahlaki Yükümlülük

İlyas GÖRGÜT

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

<https://orcid.org/0000-0002-1497-4493>

### Özet

Bu çalışma sporcuların saygı kavramını nasıl değerlendirdiklerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında saygı kavramının müsabaka sonucuna etkileri, galibiyet ve mağlubiyet durumunda saygı gösterimi, sporcuların hakem kararlarına saygı çerçevesinde yaklaşımları, alçakgönüllü ve dürüst sporcudan beklentilerin neler olduğu incelenmektedir. Araştırmada nitel çalışma yöntemi benimsenmiş ve olgubilim (fenomenoloji) nitel araştırma deseni tercih edilmiştir. Çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi ile seçilmiş 17 sporcudan oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak görüşme yöntemi kullanılmış ve yarı-yapılandırılmış görüşme doğrultusunda hazırlanan 6 adet soru katılımcılara yöneltilmiştir. Sporculara görüşmelerin kayıt altına alınacağı ve araştırmacı tarafından daha sonra kayıtların metin haline dönüştürülerek analizlerinin yapılacağı bilgisi verilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Elde edilen metinlere betimsel ve içerik analizi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda bazı sporcular saygı kavramını ahlaki yükümlülük, bazı sporcular ise çevrenin fair play ve ahlaki beklentileri doğrultusunda bir zorunluluk olarak görmektedirler. Kavramının müsabakaya hem olumlu hem de olumsuz yansımaları olduğu düşünülmektedir. Sporcular hakem kararlarına verilen tepkinin saygılı veya saygısız olmasının müsabakanın önem derecesine yani ilgili koşullara göre değişkenlik gösterdiğini ifade etmektedirler. Alçakgönüllü sporcudan beklentiler ile rakibin üstünlüğü ve rakipten beklenen davranışlar ise mağlubiyet ve galibiyet durumlarına göre farklılık göstermektedir. Ayrıca sporcular açısından değer sahibi ve çevresi tarafından onaylanan sporcular dürüst sporcu olarak nitelendirilmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Ahlaki yükümlülük, fair play, kavram, mecburiyet, saygı, sporcu

## **The Concept of Respect in Athletes within the Scope of Fair Play: Obligation / Moral Duty**

### **Abstract**

This study was designed to determine how athletes evaluate the concept of respect. Within the scope of the study, the effects of the concept of respect on the result of the competition, showing respect in case of victory and defeat, athletes' approaches to referee decisions within the framework of respect, and what are the expectations from modest and honest athletes are examined. Qualitative study method was adopted in the study and phenomenology qualitative research design was preferred. The study group consisted of 17 athletes selected by the convenience sampling method, one of the purposeful sampling methods. The interview method was used as a data collection tool and 6 questions prepared in line with the semi-structured interview were directed to the participants. The athletes were informed that the interviews would be recorded and that the researcher would later convert the recordings into text and analyse them. The interviews lasted an average of 30 minutes. Descriptive and content analysis were applied to the texts obtained. As a result of the analysis, some athletes see the concept of respect as a moral obligation, while others see it as an obligation in line with the fair play and moral expectations of the environment. It is thought that the concept of respect has both positive and negative reflections on the competition. Athletes state that whether the reaction to referee decisions is respectful or disrespectful varies according to the importance of the competition, that is, according to the relevant conditions. The expectations from the modest athlete, the superiority of the opponent and the behaviours expected from the opponent differ according to the defeat and victory situations. In addition, athletes who have values and are approved by their environment are characterized as honest athletes.

**Key Words:** Athlete, concept, fair play, moral responsibility, obligation, respect

## SUMMARY

**Introduction and Aim:** Respect is defined as an individual taking others seriously and sincerely trying to understand them, judging people based on their actions and not on their physical characteristics or their belonging to a particular group, and giving equal rights to each person (Batelaan, 2001). It is seen as a source of inspiration and hope for peace as it regulates how we should treat others and provides the opportunity to observe how others show respect. It is especially important in terms of how we interact with others who are perceived as different from us. It is a special form of acceptance that involves thinking and considering cognitive factors guided by a sense of appreciation for the value and authority of another (Malti, Peplak, & Zhang, 2020). In sporting environments where athletes interact with each other, i.e. in social settings, athletes can gain negative sporting experiences through unfair treatment of opponents, challenging referee decisions, or trying to win in any way, including taking revenge on an opponent after a harsh tackle. In addition, sport environments also allow athletes to create the necessary conditions for positive sport experiences, such as supporting a teammate after an unsuccessful performance or helping an injured opponent (Stupuris, Šukys, & Tilindienė, 2013). It is thought that the basis and determinant of most of the values expected to be shown within the scope of fair play is the mutual respect exhibited by the individuals in the sports environment. In this context, it is important to determine the levels and competences of athletes in the sports environment towards the concept of respect, which determines their relations with each other and other stakeholders in the environment, to reveal the meaning they attribute to the concept, to affect other values as a whole and to show the desired results and effects. Within the scope of this importance, this study aims to determine whether athletes see respect as an obligation or a moral obligation within the framework of fair play, what are the effects of respect behaviour on winning the game, and what determines whether the reaction to referee decisions is respectful or disrespectful. It is also aimed to determine what kind of behaviours are expected from a humble athlete during the competition within the framework of respect, what kind of reactions are given at a point where the opponent gains superiority, what kind of behaviours are expected from the opponent after a victorious competition and what characteristics an honest athlete should have.

**Material & Method:** This research is a qualitative study designed to examine whether athletes exhibit respect behaviour as an obligation or moral obligation within the scope of fair play. Phenomenology qualitative research design was used as the research design. For sample selection, easily accessible case sampling method, one of the purposeful sampling methods, was preferred. In the research, interview method is widely used in qualitative research studies. Within the scope of this method, it was decided to conduct individual interviews to collect data. First of all, a literature review on fair play, value, respect and athlete behaviours was conducted and interview questions were formulated with the help of the collected data. After the questions were organised, it was decided to ask 6 questions to the participants within the scope of semi-structured interviews. For the analysis of the data, the interview data recorded by the researcher were converted into text in computer environment. The athletes were coded as P1, P2, K3.....P17. Descriptive and content analysis were applied to the obtained texts. Athletes' opinions were categorised and subjected to content analysis and descriptive analysis by using direct quotations and research reliability was ensured.

**Result and Discussion:** Some of the athletes in the study see the concept of respect as a moral obligation, while some athletes see it as an obligation to be shown towards the referee and the opponent in line with the fair play and moral expectations of the environment. They think that respect behaviour is effective on winning the game due to reasons such as increase in fair play behaviour, self-esteem, feeling that they are an individual, gaining personality, developing a perspective, establishing good relations with the opponent, being disciplined, enjoying the competition, getting rid of negative characteristics, gaining the ability to act carefully and in control, making clever moves, increasing motivation, ambition,

gaining determination to win, improvement in sports ethics and character, being respectful to the referee and having a positive effect on the competition, socialisation. They state that whether the reaction to the referee's decisions is respectful or disrespectful varies according to the importance of the competition, that is, according to the relevant conditions. They evaluate the behaviours expected from a humble athlete during the competition in terms of victory and defeat. The superiority of the opponent and the behaviours expected from the opponent vary according to the victory and defeat situations. Athletes who have values and are approved by their environment are characterised as honest athletes. As a result, in this research on how the athletes perceive the concept of respect within the scope of fair play, the majority of the athletes see the respect behaviour exhibited in the sports environment as a moral obligation due to the fact that it is a value that should be exhibited to fair play and the other party. However, some athletes state that they have to appear respectful due to the conditions, so this is a moral behaviour that they must exhibit compulsorily. Again, athletes express different opinions about the effect of the concept of respect on the outcome of the competition. While there are athletes' opinions that fighting respectfully contributes to the athlete and the team and thus affects the result of the competition, some athletes emphasise that fighting for their goals is the priority and then the concept of respect comes after. In addition, the reaction of the athletes to the decisions of the referee, the behaviours expected from a humble athlete, the superiority of the opponent and the behaviours expected from the opponent vary according to the victory or defeat obtained as a result of the competition. In addition, athletes who are accepted and exemplified in terms of love and respect, whose actions and statements do not contradict, who avoid actions that damage the honour and pride of the other person, who do not prefer unfair competition, who have personality, and who have morals are considered as honest athletes. Establishing a fair atmosphere in the sports environment, approaching athletes with a level and respectful attitude towards each other and all relevant stakeholders responsible for the competition will directly affect the pleasure of the competition and participation in sports. In line with this purpose, the establishment of the sports environment, the regulation of the relevant rules and the supervision of these rules will make great contributions to the country's sports, considering that the concept of respect is not only a small structure in fair play, but actually a determining and triggering element that is at the basis of many actions. In a fair environment, sports activities will become widespread as they will reach more individuals and will make great contributions to healthy social structures. Otherwise, the emergence of a structure with low spectator pleasure, far from merit and dealing with health problems will be inevitable.

## 1. GİRİŞ

Saygı, bir bireyin diğerlerini ciddiye alıp içtenlikle anlamaya çalışması, insanları fiziksel özelliklerine ya da belirli bir gruba mensup olmalarına göre değil, eylemlerine göre yargılaması ve her kişiye eşit haklar verilmesi olarak ifade edilmektedir (Batelaan, 2001). Başkalarına nasıl davranmamız gerektiğini düzenlemesi ve başkalarının nasıl saygı gösterdiğini gözlemleme fırsatı sunması sayesinde barış için ilham ve umut kaynağı olarak görülmektedir. Özellikle bizden farklı olarak algılanan diğer kişilerle nasıl etkileşim kurduğumuz açısından önemlidir. Bir başkasının değerine ve otoritesine yönelik takdir duygusu tarafından yönlendirilen bilişsel faktörleri düşünmeyi ve dikkate almayı bünyesinde barındıran özel bir kabul biçimidir (Malti, Peplak ve Zhang, 2020). Yani bir başkasının iyi niteliklerinin tanınmasına yönelik duyulan itibar hissi (Li ve Fischer, 2007), rol değişiklikleriyle meydana gelen etkileşim, saygı farkındalık ve eylemlerindeki gelişimsel dönüşümler de dahil olmak üzere (DeLellis, 2000), doğası gereği çok yönlü ve içeriksel olduğu düşünülen bir kavramdır (Langdon, 2007).

Saygı, başka bir kişinin değerli olduğuna inanmanın tezahürü olarak görüldüğünden, değerlendirme ve tanıma saygısı şeklinde ayrıma gidilmektedir. Değerlendirme saygısı iş performansının onaylanması, tanıma saygısı ise kişiler arası ilişkilerin niteliğidir (Diep, Nguyen, Stephen, Teo, Grover ve Nguyen, 2019). Farklı bağlamlarda kullanılan kavram takdir, beğeni-hayranlık, itibar, onur, hürmet,

itaat ve çekinme gibi yediye yakın eş anlamlı kelimeyle ilişkilendirilmektedir. Bu eş anlamlı kelimeler bir kişi ya da nesne ile ilgili olarak farklı durumlarda ortaya çıkması muhtemel saygının öznel tarafını yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra kavramların nesnel boyutu da mevcuttur. Dolayısıyla bazı nesnelere, kişide saygıya ilişkin duyguları, genellikle de eylemleri uyandırabilmektedir (DeLellis, 2000).

Saygı, ikili ilişkilerde, aile ve grup düzeyindeki kişiler arası ilişkilerde önemli role sahip bir yapıdır (Hendrick, Hendrick ve Logue 2010). Özellikle aile bir bebeğin girdiği ilk küçük gruptur. Burada gerçekleşen ebeveyn eğitimi, ödüller ve cezaların da dahil edildiği sosyalleşme sürecinde ebeveynlere saygının öğretilmesi ve öz saygının geliştirilmesi için temel teşkil etmekte ve çocuk olgunlaştıkça, ebeveynlerin ve geniş akrabaların davranışları çocuğun grubuyla, ailesiyle gurur duymasını sağlamaktadır (DeLellis, 2000). Yine çocukların yoğun olarak etkileşim yaşadıkları okul ortamında, öğrenci nüfusunun çeşitliliği arttıkça daha fazla güvenli, ilgi çekici ve destekleyici okul ortamları sağlamanın öneminin farkına varılmıştır. Çünkü çeşitliliğe veya okul toplumunun tüm üyeleri arasında cinsiyet, ırk ve kültür gibi bireysel farklılıklara saygı, genellikle olumlu okul ikliminin temel bir boyutu olarak tanımlanmaktadır (McCullough, Hashmi, Austin ve Cerna, 2022). Ergenlerin okullarının eşitliğine ilişkin adil bir sınıf algısı, gençlerin motivasyonunu ve çabasını, akademik performanslarını ve öğretmenle bağlantılı algılarını artırma, okulu bırakma oranlarında azalma ve mezuniyet oranlarında artma gibi çeşitli olumlu sonuçlar üzerinde büyük etkiye sahip olabilmektedir (Debnam, Johnson, Waasdorp ve Bradshaw, 2014). Bireyler arasındaki ilişkiler ve aileye yönelik çalışmalar dışında farklı birçok disiplinde de saygı kavramını görmektediriz. Bu disiplinlerden biri de bireyin çok yönlü gelişimini hedefleyen spor etkinlik ve faaliyet alanıdır.

Spor, toplum genelinde ve birçok insanın hayatında önemli bir sosyal güç haline gelmiştir. Değişim aktörleri tarafından kasıtlı olarak tasarlandığında ve kolaylaştırıldığında spor, insan refahını arttırabilecek güçlü bir bağlantı, ortam, platform ve araçtır (Newman, Okamoto, Kimiecik, Sohns, Burns ve Magier, 2019). Spor ile sosyalleşme sürecinde insanlar onur, şeref, asalet, cesaret, güç, zeka ve bilgelik, otoritenin kabulü, kurallara itaat ve öz disiplin gibi değerleri öğrenmektedirler. Bu değerler genel toplumsal değerleri yansıtmakta ve sporla ilişkili ahlaki değerlere odaklanmaktadır (Gau ve James, 2013). Lee ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen Gençlik Spor Değerleri Ölçeği-2 (YSVQ-2) üç üst düzey spor değer alanı tanımlamaktadır. Bunlar ahlaki değerler (adalet, yardımseverlik, sözleşmeyi sürdürme, itaat, sportmenlik), yetkinlik değerleri (başarı, beceri gösterme, kendini yönlendirme) ve statü (kazanma, üstünlük, liderlik, toplum imajı) değerleridir. Yine doping kullanımını önlemeye yönelik ulusal ve uluslararası kuruluşların mücadele stratejilerinde olumlu bir yaklaşım olan TrueSport programı, olumlu bir spor deneyimini teşvik etmeyi amaçlayan üç temel ilke (karakter oluşturma, sportmenlik, temiz ve sağlıklı performans) ve beş değer (dürüstlük, saygı, cesaret, sorumluluk, takım çalışması) tarafından desteklenen değerlere dayalı bir eğitim programı önermektedir (Mortimer, Whitehead, Kavussanu, Gürpınar ve Ring, 2021). Sporda ahlaki davranışla ilgili değerler veya sorular esasen sporcuların spor yaparken nasıl davrandıklarıyla, kurallara ve görevlilere saygı gösterip göstermedikleri veya sözleşmelere uyup uymadığı ile ilgilidir (Lucidi, Zelli, Mallia, Nicolais, Lazuras ve Hagger, 2017).

Spor ortamında her şey zamanlanır, ölçülür, sayısallaştırılır ya da değerlendirilir. Galibiyetler, yenilgiler, goller, koşular, puanlar, asistler, gol şansları, hatalar, kaleler, gol ortalamaları, vuruş ortalamaları, en iyi performanslar ve dünya rekorlarını detaylandıran ayrıntılı istatistiksel tablolar tutulur. Dolayısıyla sporun doğasında belirsizlikten ziyade açıklık vardır. Müsabakalar kazanılmalı veya kaybedilmelidir ki, bu yüzden eşitlik bozma, penaltı atışları ve play-off'lar uygulanmaktadır (Whannel, 2008). Bu noktada Darwall (1991) atletik yeteneğin değerlendirilmesini takdire dayalı saygı olarak nitelendirmektedir. Bu saygı türü sporcuların başarılarının takdir edilmesi ya da iyi sportif karakterlerinin kanıtlanmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bir kişinin diğerinin eşsiz yeteneklerini ve

becerilerini göz önüne alarak olmasını istediği türden bir birey olup olmadığına göre sergilediği davranıştır (Burrow, 2020). Sporcuların birbirleriyle etkileşime girdiği spor ortamlarında yani sosyal ortamlarda sporcular rakiplerine haksızlık etme, hakem kararlarına itiraz etme veya sert bir müdahaleden sonra rakibinden intikam almak da dahil herhangi bir şekilde galip gelmeye çalışmayla olumsuz spor deneyimleri kazanabilirler. Bunun yanı sıra spor ortamları sıra başarısız bir performansın ardından takım arkadaşının desteklenmesi veya sakatlanana rakibe yardım edilmesi gibi olumlu spor deneyimleri için sporcuların gerekli koşulları oluşturmalarına da olanak tanımaktadır (Stupuris, Şukys ve Tilindiené, 2013).

Spor ortamlarında saygı kavramı genellikle fair play kapsamında ele alınmaktadır. Pehlivan (2004)'ın da ifade ettiği gibi fair play dürüst oyun, kurallara uyma, rakibe karşı saygılı davranma, haksız avantajlardan ve rakibin dezavantajlarından yararlanmama, galibiyetten ziyade aynı ortamı paylaşmaktan zevk alma ve her koşul altında güzelliği takdir etmedir. Yine Sezen Balçıklı (2009) sporda fair play'i, çoğunlukla ahlaki ve sosyal değerlere atfedilen bir kavram olarak görmektedir. Sporda ahlaki karakteri, normlara, spor kurallarına ve beklentilere uygun davranış, sporda ahlaki gelişimi ise, bir sporcunun bu kural ve beklentileri dikkate almayı öğrendiği süreç olarak tanımlamaktadır. Avrupa Komisyonu (2007) da kişisel gelişim ve doyum için sporun takım ruhu, dayanışma, hoşgörü ve fair play gibi önemli değerler üreterek katkıda bulunduğunu belirtmektedir. İlgili literatür de göz önüne alındığında saygı kavramının ön plana çıkarılmadığı ve fair play içerisinde dikkat çekilmeye çalışılan bir kavram olduğu görülmektedir. Ancak fair play kapsamında gösterilmesi beklenen çoğu değerlerin temelini ve belirleyicisini, içerisinde barındırdığı spor ortamında yer alan bireylerin karşılıklı olarak sergiledikleri saygı durumlarının olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda spor ortamında sporcuların birbirleriyle, ortamdaki diğer paydaşlarla ilişkilerini belirleyen saygı kavramına yönelik düzeylerinin ve yeterliliklerinin belirlenmesi, kavrama yükledikleri anlamın ortaya çıkarılması, diğer değerleri bir bütün olarak etkilemesi ve istenilen sonuç ve etkiyi göstermesi bakımından önemlidir. Bu önem kapsamında bu çalışmada sporcuların saygıyı fair play çerçevesinde bir mecburiyet mi yoksa ahlaki bir yükümlülük olarak mı gördüklerinin, saygı davranışının oyunu kazanmaya olan etkilerinin neler olduğunun, hakem kararlarına verilen tepkinin saygılı veya saygısız olmasını neyin belirlediğinin tespiti amaçlanmaktadır. Yine saygı çerçevesinde müsabaka esnasında alçakgönüllü bir sporcudan beklenen davranışların neler olduğunun, rakibin üstünlük sağladığı bir noktada ne tür tepkiler verildiğinin, galip gelinen bir müsabaka sonrası rakipten ne tür davranışlar beklendiğinin ve dürüst bir sporcuda hangi özelliklerin olması gerektiğinin belirlenmesi hedeflenmektedir.

## 2. MATERYAL & METOT

Bu araştırma sporcuların fair play kapsamında saygı davranışını mecburiyet mi yoksa ahlaki yükümlülük olarak mı sergilediklerini incelenmek amacıyla hazırlanmış nitel bir çalışmadır. Nitel araştırma kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla, sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koymayı amaçlayan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırma içerisinde kültür analizi, kuram oluşturma, durum çalışması, eylem araştırması ve fenomenoloji (olgubilim) gibi farklı desenler yer almaktadır. Bu çalışmada ise olgubilim (fenomenoloji) nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Fenomenoloji bir kavram ya da fenomen karşısındaki bireylerin kişisel tecrübelerinin belirlenmesi ve bu deneyimlerin tanımlanabilir evrensel özünün gösterilmesi amaçlanmaktadır (Creswell, 2018). Araştırma için KütaHYa Dumlupınar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 15.08.2022 tarih ve 2022/07 karar sayısı ile etik kurul izni alınmıştır.



### Çalışma Grubu

Örneklem seçimi için amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmaya hız ve pratiklik kazandıran bu yaklaşım, yakın ve ulaşılması kolay bir durumun seçilmesine olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu doğrultuda aşağıda bilgileri verilen farklı branşlarda bulunan 17 sporcu araştırma grubuna dahil edilmiştir (Tablo 1).

**Tablo 1.** Katılımcıların kişisel bilgilerinin dağılımları

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	İl	Eğitim	Branş	Seviye	Spor Yaşı	Ceza Alma	Spor Karakteri
K1	23	K	Kocaeli	Lisans	Futbol	Amatör	8 yıl	Sezonda 4-5 sarı kart	Sinirli ve hırslı
K2	26	E	İstanbul	Lisans	Futbol	Amatör	11	Sezonda 1 kırmızı, 3-4 sarı kart	Agresif
K3	34	E	İstanbul	Lise	Futbol	Amatör	17	4 sarı kart	Uyumlu, sakin
K4	29	E	İstanbul	Lisans	Futbol	Amatör	15 yıl	Sezonda 5 sarı kart	Hırslı
K5	24	E	İstanbul	Lisans	Futbol	Amatör	11 yıl	11 yılda 5 sarı kart	Sakin
K6	20	E	İstanbul	Lise	Futbol	Amatör	10 yıl	Sezonda 5 sarı kart	Hırslı
K7	30	E	İstanbul	Lisans	Futbol	Amatör	18	Sezonda 4-5 sarı kart	Sinirli
K8	23	E	Mersin	Lisans	Basketbol	Profesyonel	17	Hiç	Sakin
K9	27	K	Bursa	Lisans	Voleybol	Profesyonel	17	1 ceza	Sakin
K10	33	E	Isparta	Lisans	Tenis	Amatör	7 yıl	Hiç	Sakin
K11	23	E	İstanbul	Y. Lisans	Yüzme	Profesyonel	6 Yıl	Hiç	Hırslı
K12	22	E	Bursa	Lisans	Tenis	Amatör	4 Yıl	Hiç	Hırslı, mücadeleci
K13	34	K	Isparta	Lisans	Oryantiring	Amatör	3 Yıl	Hiç	Hırslı
K14	25	K	Trabzon	Lisans	Muay Thai	Profesyonel	13 Yıl	Hiç	Mücadeleci
K15	23	K	K. Maraş	Lisans	Wushu	Amatör	6 Yıl	Hiç	Sakin
K16	23	E	İstanbul	Lisans	Masa Tenisi	Amatör	5 Yıl	Hiç	Mücadeleci, savunmacı
K17	27	E	Kocaeli	Lisans	Yüzme	Amatör	8 Yıl	Hiç	Hırslı, agresif

### Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma çalışmalarında yaygın olarak görüşme yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemde belirli bir konuda bireylerin bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını belirlemede tercih edilen güçlü bir yöntemdir (Bogdan & Biklen, 1992). Bu yöntem kapsamında veri toplamak amacıyla bireysel görüşmeler yapılmasına karar verilmiştir. Öncelikle alinyazında fair play, değer, saygı ve sporcu davranışlarına ilişkin taramalar yapılmış, toplanan veriler yardımıyla görüşme soruları oluşturulmuştur. Sorular düzenlendikten sonra yarı-yapılandırılmış görüşme kapsamında 6 adet sorunun yer aldığı bir taslak form hazırlanmıştır. Taslak görüşme formu için devlet üniversitelerinde görev yapan Spor Bilimleri alanından 1, Ölçme-Değerlendirme alanından 1 ve Türkçe alanından 1 olmak üzere 3 uzman görüşüne başvurulmuştur. Bazı soru köklerinin düzenlenmesine yönelik dönütler sonucu gerekli değişiklikler yapılarak rastgele seçilen 1 sporcu ile pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.

Pilot uygulama esnasında oluşan eksiklikler tespit edilerek giderilmiş ve esas uygulama için taslak forma son hali verilmiştir. Görüşme formunda yer alan altı soruya aşağıda yer verilmiştir.

Soru 1: Sporda saygı kavramı size neleri çağrıştırmaktadır? Bu durum sizin için mecburiyet mi yoksa ahlaki olarak sergilemeniz gereken bir davranış mıdır? Neden?

Soru 2: Saygı davranışının oyunu kazanmaya olan etkileri nelerdir?

Soru 3: Hakem kararlarına verilen tepkinin saygılı veya saygısız olmasını belirleyen etmenler nelerdir?

Soru 4: Müsabaka esnasında alçakgönüllü bir sporcudan beklenen davranışlar nelerdir?

Soru 5: Rakibin üstünlük sağladığı bir noktada ne tür tepkiler verilmektedir? Ayrıca galip gelinen bir müsabaka sonrası rakipten ne tür davranışlar beklenmektedir?

Soru 6: Bir sporcunun dürüst olarak ifade edilmesi için ne tür davranışlar sergilemesi gerekmektedir?

### Veri Toplama Süreci

Sporcularla fair play kapsamında saygı kavramı hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Katılımcı yanıtları doğrultusunda farklı sorular da yönlendirilerek araştırmacıların görüşlerinin detaylandırılmasına çalışılmıştır. Sporculara görüşmelerin kayıt altına alınacağı ve araştırmacı tarafından daha sonra kayıtların metin haline dönüştürülerek analizlerinin yapılacağı bilgisi verilmiştir. Gerekli hassasiyetler gösterilip uygun görüşme ortamı sağlandıktan sonra yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür.

### Veri Analizi

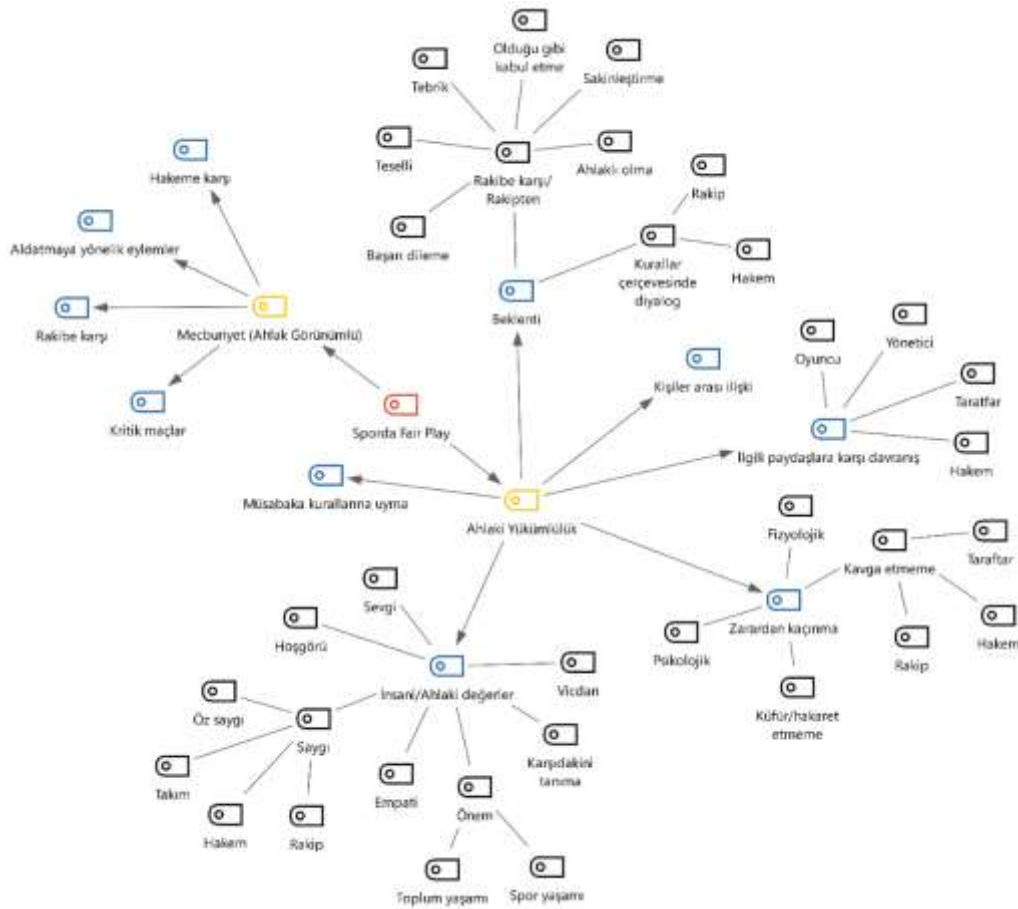
Araştırmacı tarafından kayıt altına alınan görüşmeler verileri bilgisayar ortamında metin haline getirilmiştir. Sporcular K1, K2, K3.....K17 olarak kodlanmıştır. Elde edilen metinlere betimsel ve içerik analizi uygulanmıştır. Sporcu görüşleri kategorilere ayrılarak içerik analizine, birebir alıntılara başvurularak da betimsel analize tabi tutulmuş ve araştırma güvenilirliği sağlanmıştır. İçerik analizinde güvenilirliğin sağlanması için kararlılık, tekrarlanabilirlik ve doğruluk kavramlarından bahsedilmektedir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2015). Ölçüm ve kodlamalarda benzerlik kararlılık, benzer temalandırmalar yapılması tekrarlanabilirlik ve sürecin bilimsel şeffaflıkla yürütülmesi ise doğruluk olarak ifade edilmektedir (Krippendorff, 2004; Şencan, 2005). Yazıya aktarılan görüşmelerde herhangi bir değişikliğe gidilmemesi ile güvenilirlik, araştırmacılar tarafından farklı zaman dilimlerinde yapılan birbirine yakın kodlamalarda sağlanan benzerlik ile tutarlılık, araştırmanın bilimsel norm ve standartlar çerçevesinde yürütülmesi ile çalışmada doğruluk sağlanmıştır. Bulguların sunumlarında ise sporcuların bireysel ifadelerine geniş bir şekilde yer verilerek zengin ve derinlemesine betimlemeler yapılmıştır.

### 3.BULGULAR ve YORUM

Bu bölüm altında sporculara yarı yapılandırılmış görüşme ile yöneltilen 6 adet sorudan alınan cevapların analizi sonucu elde edilen kategorik şemalara ve bire bir katılımcı görüşlerine yer verilmiştir.

Araştırmaya katılan sporculara *“sporda saygı kavramı size neleri çağrıştırmaktadır? Bu durum sizin için mecburiyet mi yoksa ahlaki olarak sergilemeniz gereken bir davranış mıdır? Neden?”* sorusu yöneltilmiştir.





Şekil 1. Sporcuların saygı kavramının mecburi ya da ahlaki olma durumuna ilişkin ifadeleri

Araştırmada yer alan sporcular saygı kavramını daha çok ahlaki yükümlülük olarak görmektedirler. Sporcular özellikle insani ve ahlaki değerler kapsamında saygı kavramını tanımlamakta ve kavramı sporda fair play, müsabaka kurallarına uyma, kişiler arası ilişkiler, ilgili paydaşlara karşı sergilenmesi gereken görev ve onlardan beklentiler ile zarardan kaçınma kapsamında ifade etmektedirler. Bazı sporcular ise maçın önem durumu, hakeme ve rakibe karşı gösterilmesi gereken bir zorunluluk olması sebebiyle saygı kavramını sporda fair play kapsamında ahlaktan kaynaklı bir mecburiyet olarak yorumlamaktadırlar. Saygı kavramı sevgi, hoşgörü, özsaygı, ilgili paydaşlara saygı, empati, toplum ve spor yaşamına ilişkin önem, karşısındaki kişiyi tanıma ve vicdan nedeniyle insani ve ahlaki değerler çerçevesinde ahlaki yükümlülük olarak görülmektedir. Yine psikolojik, fizyolojik darbe almama, kavgaya etmeme ve küfür içeren eylemlerden uzak kalabilme amacıyla zarardan kaçınma dahilinde ahlaki yükümlülük olarak ifade edilmektedir. Ayrıca sporcuların ilgili paydaşlardan ahlaklı olmaya, sakin kalabilmeye, karşısındaki kişiyi olduğu gibi kabul edebilmeye, tebrik, teselli ve başarı dileklerinde bulunabilmeye yönelik beklentileri bulunmaktadır.

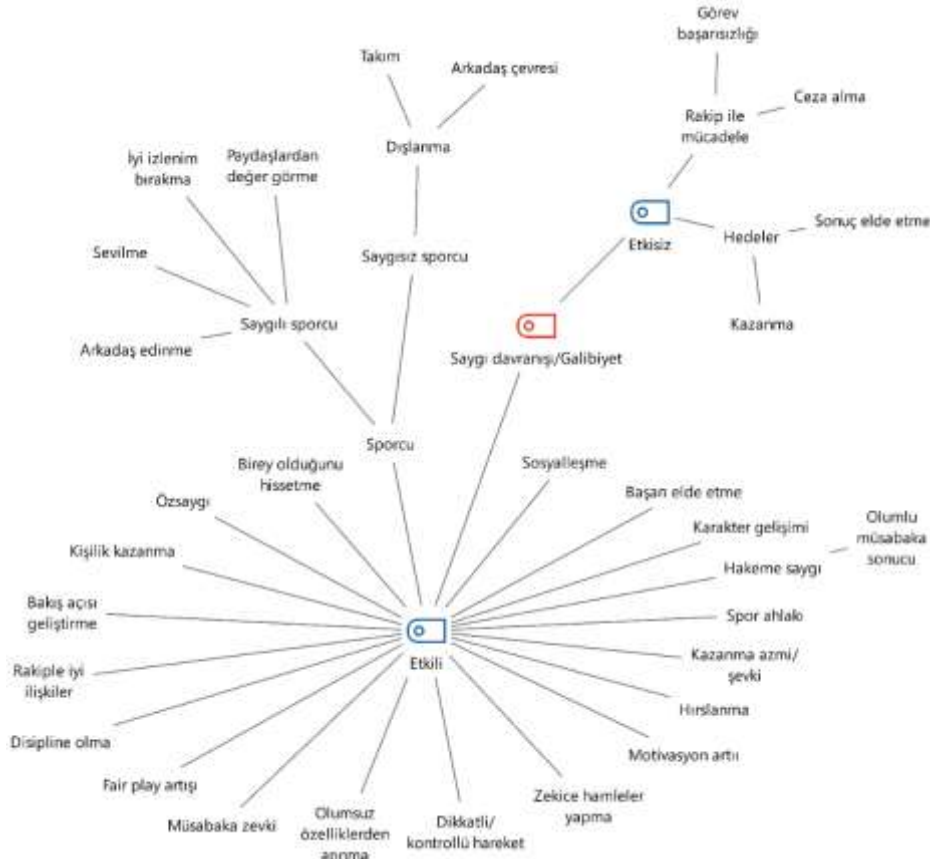
**K1:** ...bence bu durum ahlaki olarak sergilenmesi gereken davranış. Saygı, sevgi, hoşgörü; bunlar insani bir değer olduğu için her insanın içinde bulunması gerekiyor. Bence bir toplum içinde bunun insanlar arası ilişkide kullanılması gereken bir özelliktir....

**K3:** ...rakibe karşı saygı futbolda çok önemli. Olumlu veya olumsuz maç sonuçlarında rakibi tebrik edip, diğer maçlarında başarılar dileyip, bu şekilde onlara karşı saha içinde, saha dışında ahlaklı olup, gençleri geleceğe dair bilgilendirip tebrik etmek...

**K8:** ..sporda öncelikle kazanmak kadar, rakibin saygısını kazanmak da önemlidir. Çünkü orada sen ne kadar sporcuysan karşında ki insan da o kadar sporcu. O da o kadar emek vermiştir. O yüzden spor için çok önemlidir. ...ahlaki olarak sergilemem gereken davranış.

**K12:** ...rakibe saygılı olmamız gerektiğini, karşıımızdaki sporcuya fizyolojik ve psikolojik açıdan zarar vermememiz gerektiğini çağırıyor bana. Aynı zamanda sahanın içinde bulunan unsurlar; seyirci, hakemler de, taraftarlar da bunların içine dahil. Ben bu davranışa ahlaki yönden bakıyorum...

Araştırmaya katılan sporculara "saygı davranışının oyunu kazanmaya olan etkileri nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir.



**Şekil 2.** Sporcuların saygı davranışının oyunu kazanmaya olan etkilerine ilişkin ifadeleri

Araştırmada yer alan sporcular saygı davranışının oyunu kazanma üzerinde etkili olduğunu ancak bazı sporcular ise takımın kazanma ve sonuç elde etme hedefleri, verilen görevde başarısız olmamak için rakip ile gerçekleştirilen mücadele ve ceza almamanın saygı kavramından önce geldiğini yani müsabaka sonucu üzerinde etkili olmadığını belirttikleri tespit edilmiştir. Saygı kavramını etkili olarak gören sporcular fair play davranışında artış, özsaygı, birey olduğunu hissetme, kişilik kazanma, bakış açısı geliştirme, rakip ile iyi ilişkiler kurma, disipline olma, müsabakadan zevk alma, olumsuz özelliklerden arınma, dikkatli ve kontrollü hareket kabiliyeti kazanma, zekice hamleler yapabilme, motivasyon artışı, hırslanma, kazanma azmi elde etme, spor ahlakında ve karakterde gelişme, hakeme karşı saygılı olup müsabakaya olumlu etki etme, sosyalleşme gibi durumlar nedeniyle saygının oyunu kazanma üzerinde etkili olduğunu düşünmektedirler. Yine saygı davranışı kapsamında sporcunun saygılı ve saygısız olarak nitelendirileceği düşünülmektedir. Saygılı sporcu kolay arkadaş edinebilmekte, sevilme, iyi izlenim bırakıp ilgili paydaşlardan değer görebilirken saygısız sporcu takım ve arkadaş çevresinden dışlanabilmektedir.

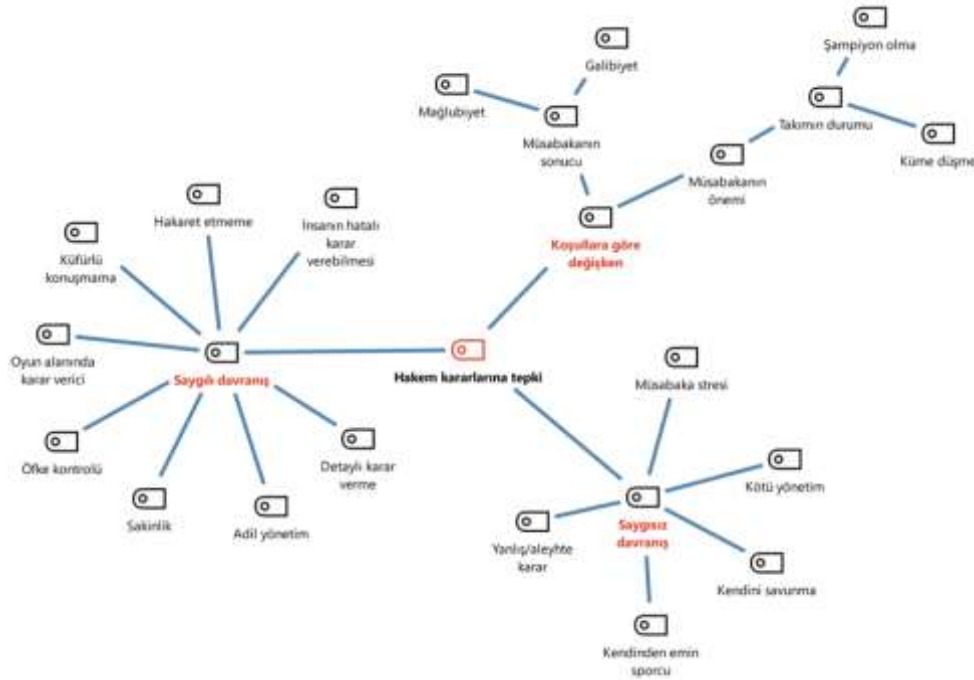
**K2:** Aslında karşındaki insana saygı gösteriyorsun oyunun içinde ama saygının oyunda bir katkı sağladığını düşünmüyorum. Sonuçta sadece rakibe saygı duyuyorsun ama mücadeleye devam ediyorsun. Saygıyla mücadeleyi kazandığını veya sonuç aldığını düşünmüyorum.

**K4:** Bir sporda bir takım saygılı olunca bir aile olur. Bir aile olunca, tek yumruk olunca başarı sağlanır. Başarı gelince de puanı alırsın. Bu kadar büyük bir katkısı vardır saygının

**K10:** Saygı davranışı bence bir sporcunun motivasyonunu arttırabilir, hırsını arttırabilir bu sayede de sporcuda kazanma şevki ve azmi yaratabilir. Bu da tabi sporcuya ekstra olumlu bir katkı sağlayacaktır. Motivasyonu ve hırsı artırır, sporcuya olumlu katkı sağlar.

**K17:** Oyunu kazanmaya olan etkileri? Saygısız bir sporcuyla kimse çalışmak istemez. Arkadaş çevresi olmaz. Çünkü sporun en büyük avantajlarından birisi sosyalleştirmektir. Saygısız bir insanla kimse arkadaşlık yapmak da istemez. Bu yüzden bir süre sonra oraya gitmek istemez

Araştırmaya katılan sporculara "hakem kararlarına verilen tepkinin saygılı veya saygısız olmasını belirleyen etmenler nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir.



**Şekil 3.** Sporcuların hakem kararlarına verilen tepkinin saygılı veya saygısız olmasını belirleyen etmenlere ilişkin ifadeleri

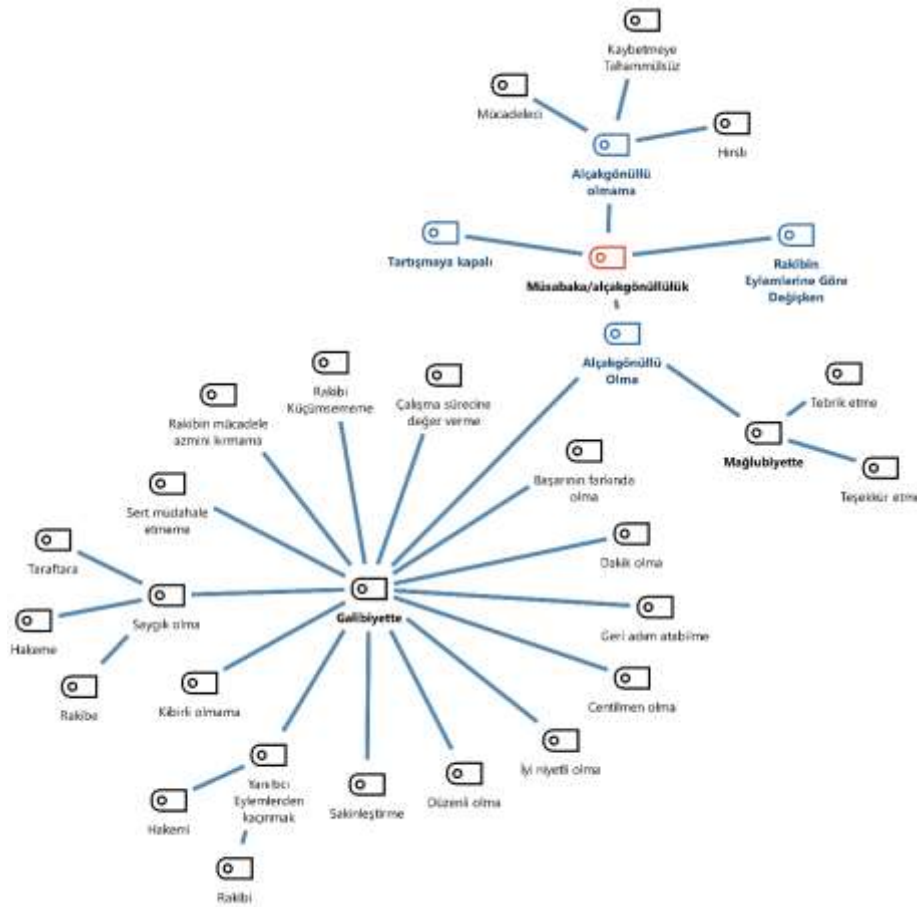
Araştırmada yer alan sporcular hakem kararlarına verilen tepkinin saygılı veya saygısız olmasının müsabakanın sonucu ve önemine göre yani ilgili koşullara göre değişken olduğunu ifade etmektedirler. Bazı sporculara göre müsabaka stresi, kötü hakem yönetimi, kendini savunma güdüsü, yanlış ve aleyhte verilen kararlar ve kimi durumlarda sporcunun kendinden emin olması durumunda hakeme karşı saygısız olarak nitelendirilebilecek davranışlar sergilenmektedir. Yine adil yönetim sergilenmesi, sporcunun sakin kalıp öfkesini kontrol etmesi, küfürlü konuşmayıp hakaret etmemesi, hakemin oyun alanındaki karar verici olması ve detaylı karar verebilmesi için zaman tanınması ve her insanın hata yapabileceği düşüncesine sahip olunması sonucu sergilenen davranışlar saygılı davranışlar olarak görülmektedir.

**K9:** ...bir hakeme karşı saygısız davranmak söz konusu olamaz. Saygı duymak zorundayız. Hiçbir etmen yarışmacıları, müsabakalara, hakeme karşı saygısız davranmamalıdır.....adil yönetimin özü, ince, detay kararları vermekten geçiyor...

**K12:** ...tabi ki her zaman sakın kalamıyorsun müsabaka içinde, iyimser olamıyorsun, an geliyor hakemin verdiği kararları sorguluyorsun, bağırıyorsun. Bu durumu etkileyen faktörler, müsabakanın gidişatı, kendinden beklenileni yansıtabilmek, yorgunluk, rakiple olan diyalog veya hakemin birkaç kere, aleyhine karar vermesi tepkileri etkileyen faktörlerdir diye düşünüyorum.....

**K17:** ...hakem kararını verdikten sonra, ben itiraz edeceksam ya da ediyorsam hakemin kendi düşüncesini bana hangi şekilde dile getirdiğine göre değişir. Jest, mimik, ses tonu. Hakemin benim itiraz ettiğim şeye neden itiraz ettiğini bilmesi (hakemin bilgisi de önemli), ve bu bilgiyi bana aktarması, aktarma yolu, benim itiraz şiddetimi düşürür, kaldırır. Beden dili gibi mi? -Evet, beden dili, jest, mimik, ses tonu ve bir şeyi bilerek anlatması var, bilmeyerek anlatması var. Ben hakeme itiraz ediyorsam, hakemin bilgisi de önemli....

Araştırmaya katılan sporculara “müsabaka esnasında alçakgönüllü bir sporcudan beklenen davranışlar nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir.



**Şekil 4.** Sporcuların müsabaka esnasında alçakgönüllü bir sporcudan beklenen davranışlara ilişkin ifadeleri

Araştırmada yer alan sporcular müsabaka esnasında alçakgönüllü bir sporcudan beklenen davranışları galibiyet ve mağlubiyet açısından değerlendirmektedirler. Galibiyet sonrası alçak gönüllü sporcudan sert müdahalede bulunmama, saygılı olma, rakibin azmini kırmama ve küçümsememe, kibirli olmama, yanıltıcı eylemlerde bulunmama, ortamı sakinleştirme, düzenli ve iyi niyetli olma, dakik ve centilmen olma, geri adım atabilme, başarının farkında olup çalışma sürecine değer verme davranışlarını göstermesi beklenmektedir. Mağlubiyet durumunda ise rakibini tebrik ve müsabaka için teşekkür etme davranışlarını sergilemesi gerektiği düşünülmektedir.

**K7:** ...alçakgönüllü bir sporcudan; rakibe saygı, hoşgörü, hakeme saygı, hem oyun içinde hem oyun dışında saygılı olmak. Fair play açısından da iyi olacağını düşünüyorum...

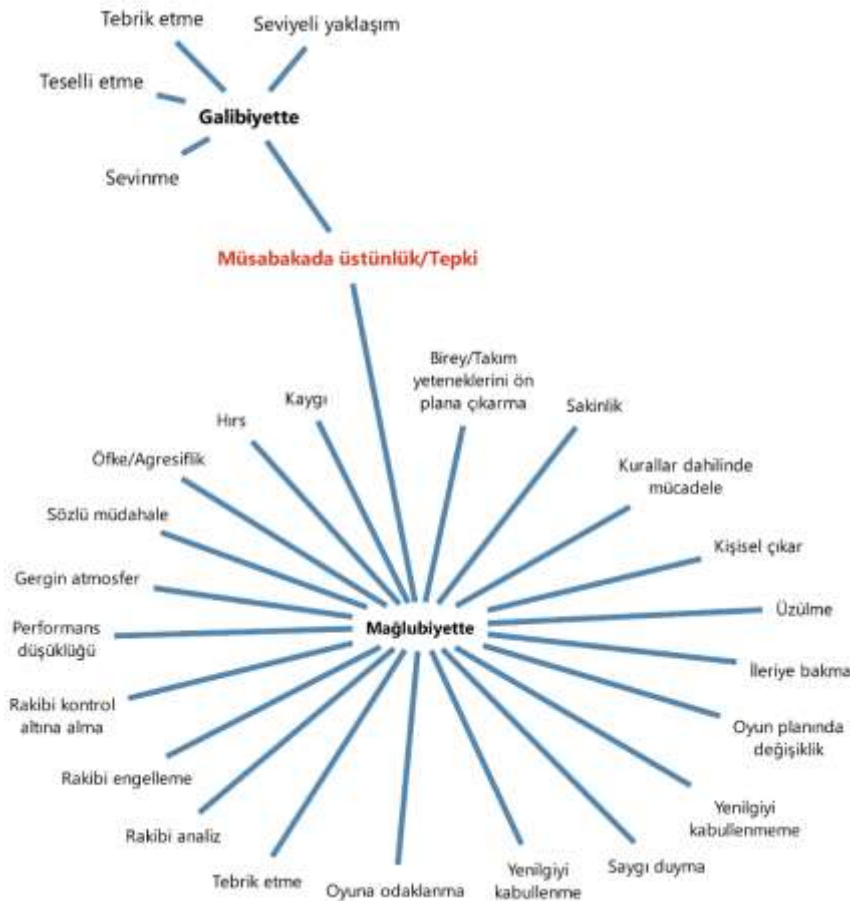
**K8:** ...bir kere centilmen olmalıdır, rakibi düştüğünde kaldırır ya da yanlış bir şey yaptığında hakemi doğruya sevk etmesi gerekir...

**K10:**....alçakgönüllü aslında kazandığı zaman ayrı, kaybettiği zaman ayrı değerlendirilmeli. Kazandığı zaman, elde ettiği başarının farkında olacak. .... Kendini övebilir ama tabii bunun da bir sınırı olması gerekir....rakiplerini küçümsemeden, kendi başarısının farkında olacak. Ama bu başarısını dış dünyaya vururken, herkesin gözüne, yüzüne çarpmadan davranacak...

**K13:** ...başarısının farkında olur. Kaybetse de kazansa da maç bitiminde ya da oyun bitiminde tokalaşır, saygı gösterir. Benim beklentim bu kadar. Hakeme de aynı şekilde, karşı taraftaki rakibine de aynı şekilde, seyirciye de aynı şekilde saygılı davranması, hoşgörülü olduğu anlamına gelir bana göre....

**K16:** ...maç sonunda, eğer, kaybetsek de kazansak da tebrik etmek. Rakip takım antrenörünü de tebrik etmek. Dürüst olmak yine aynı şekilde maç içerisinde. Bu şekilde rakibin gönlünü kazanabiliriz...

Araştırmaya katılan sporculara "rakibin üstünlük sağladığı bir noktada ne tür tepkiler verilmektedir? Ayrıca galip gelen bir müsabaka sonrası rakipten ne tür davranışlar beklenmektedir?" sorusu yöneltilmiştir.



**Şekil 5.** Sporcuların rakibin üstünlük sağlamasına ve rakipten beklenen davranışlara ilişkin ifadeleri

Araştırmada yer alan sporcular rakibin üstünlük sağlaması ve rakipten beklenen davranışlar konusunu galibiyet ve mağlubiyet durumlarına göre ifade etmektedirler. Sporculara göre galibiyet durumunda rakibin sevinmede ve karşı tarafa yaklaşımda seviyeli olması, karşısındaki kişiyi tebrik edip teselli



edebilmesi gerekmektedir. Mağlubiyet durumunda kaygı, hırs, öfke sözlü müdahale, gergin atmosfer yenilgiyi kabullenmeme, performans düşüklüğü, rakibi engelleme ve üzülmeye gibi olumsuz durumlar ile rakibi kontrol altına alma, rakibi analiz etme, tebrik etme, oyuna odaklanma, yenilgiyi kabullenme, saygı duyma, oyun planında değişiklik yapma, ileriye bakma, kişisel çıkarları ön plana alma, sakın kalıp kurallar çerçevesinde mücadele etme, bireyin ya da takımın yeteneklerini ön plana çıkarma gibi olumlu durumlar oluşabilmektedir.

**K2:** ...tepkim agresiflik olarak değil de, rakip benden üstünse onu nasıl kontrol altına alabilirim bunu düşünürüm. Tepki olarak değil de sadece kendimi düşünürüm.....

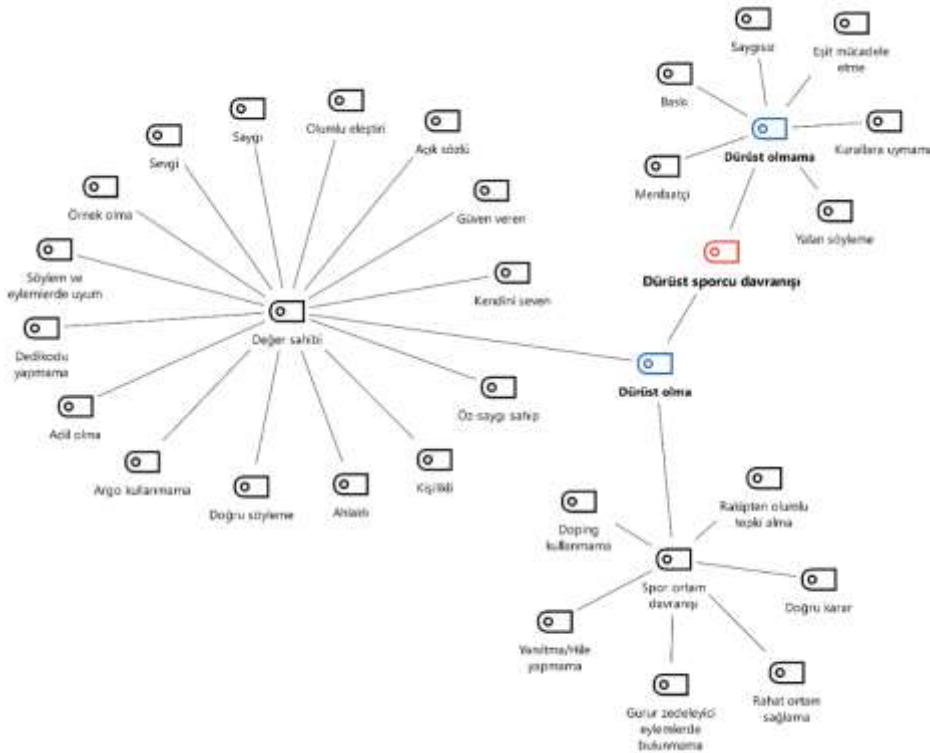
**K3:** ...üstünlük sağladığı bir noktada tebrik etmek lazım. Demek ki senden daha iyi, daha kaliteli ya da daha iyi şartlarda.....

**K7:** ....oyun planı değişir anlamında bir tepki veririz herhalde. Ya da oyun agresifleşir. Tabi ki bazı noktalarda da, rakibin çok üstün olduğu zaman da saygı göstermek gerekiyor. -Galip geldiğimiz zaman bizi tabi ki tebrik etmesini isteriz, biz de aynı şekilde onlar bizi yendiyse biz de onları tebrik ederiz....

**K12:** ....sonuç ne olursa olsun, tabi ki sonuca saygı duymalıyız. Her zaman aynı olmuyor, çok istiyorsun, başaramıyorsun, sinirleniyorsun. Öfkeyi kontrol etmek ve başarısızlığı da kabullenmek gerekir. Olaya kaybedilen bir maç değil de, çıkartılan bir ders olarak bakmak gerekiyor. İnsan çok isteyip, mücadele verdiği bir şeyi kazandığında, saygı duyulmayı ve tabi ki takdir edilmeyi bekler....

**K16:** ...yine aynı şekilde sakinliğimi korurdum. Maçıma odaklanırdım. Elimden ne geliyorsa onu yapmaya çalışırdım. Kabullenir misin peki onun sağladığı üstünlüğü? -Hırs gözümü bürümez, mücadeleyi tabi ki elden bırakmam ama tabi eğer bariz bir fark yoksa devam ederim maça. - Gelip beni tebrik etmesini beklerim...

Araştırmaya katılan sporculara "bir sporcunun dürüst olarak ifade edilmesi için ne tür davranışlar sergilemesi gerekmektedir?" sorusu yöneltilmiştir.



Şekil 6. Sporcuların dürüst sporculardan beklenen davranışlara ilişkin ifadeleri



Araştırmada yer alan sporculara göre saygı, sevgi, örnek olma, söylem ve eylemlerde uyum, dedikodu yapmama, adil olma, argo kullanmama, doğru söyleme, ahlaklı ve kişilikli olma, öz saygı ve kendini sevme, açık sözlü, güven verme ve olumlu eleştiri yapma gibi değerlere sahip, rakibinden olumlu tepki alan, rahat olup doğru karar veren, yanılmama ve hileye başvurmayan, doping kullanmayan ve gurur zedeleyici eylemlerde bulunmayan sporcular dürüst sporcular olarak nitelendirilmektedir.

**K5:** ...bence eleştiri yapması gerekiyor. Yani şöyle, o an neyse direk suratına söylemesi gerekiyor bence. Yani açık sözlü olmak olabilir....

**K6:** ...ağzından çıktığıyla yaptığı hareketlerin bir olması, insanlarla dedikodu çok fazla yapmaması. Yalan söylememesi mesela benim için çok önemli futbol ortamında özellikle. Sahada sergilemiş olduğu tavır, performans...

**K10:** ...hileye başvurmayacak, dopinge başvurmayacak. Temaslı sporlarda sporcunun biraz daha saygı çerçevesi içerisinde hareket etmesi gerekebilir. Maç içinde aldatmaya yönelik hareketler yapmayacak diyelim başka bir şey aklıma gelmiyor. Saygılı olması lazım, hakeme, rakibine...Çalışmadan kazanmaya başvurmayacak yani hile yapmayacak diye düşünüyorum....

#### 4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada yer alan sporcuların bazıları saygı kavramını ahlaki yükümlülük, bazı sporcular ise çevrenin fair play ve ahlaki beklentileri doğrultusunda maçın önem durumu, hakeme ve rakibe karşı gösterilmesi gereken bir zorunluluk olarak görmektedirler. Sporcular sevgi, saygı, hoşgörü, empati, toplumsal ve sportif önem, karşıdaki bireyi tanıma ve vicdana yönelik insani ve ahlaki gerekçeler, psikolojik ve fizyolojik açıdan darbe almama, kavga ve küfür içeren eylemlerden uzak durarak zararlardan kaçınma, ilgili paydaşlardan ahlaklı olmaya, sakın kalabilmeye, olduğu gibi kabul edebilmeye, tebrik, teselli ve başarı dileklerinde bulunabilmeye yönelik gerekçeler nedeniyle saygı kavramını ahlaki yükümlülük olarak görmektedir.

Spor tarihsel olarak barışın teşvik edilmesinde önemli rol oynamış ve farklı grupları ortaklık, saygı ve hoşgörü gibi olumlu değerler çerçevesinde bir araya getirmiştir. Araştırmalar, spor programlarının özellikle eğitimsel bir bakış açısıyla bütünleştirildiğinde, sosyal becerileri ve ilişkileri geliştirme, aidiyet ve amaç duygusu sağlama, katılımcılar ve toplumlar arasında fırsatlar yaratma kapasitesine sahip olduğunu desteklemektedir (Moyano, Lobato, Blaya-Burgo, Arnal, Cuadrado, Mateu, ve Trujillo, 2022). Başkaları için endişe, hoşgörü ve özen gösteren sporcular ile kendini kısıtlama, düzen ve değişimden kaçınmayı vurgulayan sporcular sporda ahlaki değerleri ifade etmektedirler. Başka bir deyişle, adil olmaya çalışmakta, iyi sportmenlik gösterip ihtiyaç duyduklarında başkalarına yardım etmektedirler. Kişisel ilgilerini vurgulayan ve yeni fikirlere, eylemlere ve deneyimlere açık olan sporcular ise sporda statü değerlerini ifade etmektedirler. Kamusal imajlarına önem verip takımın tanınan bir üyesi olmaya değer vermektedirler. İlâveten değişime açıklık sporda yüksek yetkinlik değerleri sergileyen sporcular için önemli bir kişisel değer olarak ifade edilmektedir (Adell Carrasco, Castillo ve Álvarez Solves, 2019). Spor değerlerinin rakiplere ve takım arkadaşlarına yönelik antisosyal davranışlarla tutarlı bir şekilde ilişkili olduğunu görülmektedir. Statü değerleri ve ahlaki değerler anti-sosyal davranışlar üzerinde çelişkili etkiler göstermiştir. Özellikle, statü değerleri artan anti-sosyal davranış sıklığı ile, ahlaki değerler ise azalan anti-sosyal davranış sıklığı ile ilişkilendirilmektedir (Ring, Whitehead, Gürpınar ve Kavussanu, 2023). Ayrıca spor, yaralı bir rakibe yardım etmek ya da hile yapmak gibi hem sosyal hem de anti-sosyal davranışlar için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Sosyal davranışlar, paylaşma ve işbirliği eylemlerini, sözlü-maddi destek tekliflerini ve olumlu sosyal duyguları ifade ederken; anti-sosyal davranışlar, başkalarına veya nesnelere yönelik şiddet, sözlü taciz ve sosyal reddetme gibi başkalarına rahatsızlık veren, hem fiziksel hem de sözlü saldırgan eylemleri tanımlamaktadır (Danioni ve Barni, 2019). Yine bazı sporcular rakibi yaralamak, hile yapmak, faule misilleme yapmak veya sakatlık numarası yapmak gibi doğrudan veya dolaylı olarak ahlak dışı veya etik açıdan uygunsuz olarak

sınıflandırılabilir, rakiplerinin psikolojik olarak dikkatini dağıtacak veya onları üzecek davranışlarda bulunmaktadır (Lucidi ve ark., 2017). Bu nedenle spor ortamında Fair Play'in kurallara saygı, rakiplerle iyi ilişkiler, fırsat ve koşul eşitliği, her ne pahasına olursa olsun zaferden kaçınma, zafer ve yenilgide onur ve kişinin elinden gelenin en iyisini yapma taahhüdünü içeren çok boyutlu bir tanımlanmıştır (Lee ve Cockman, 2013). İlgili literatür ve araştırma bulgularımız incelendiğinde sporun gerek sosyal, gerekse anti sosyal davranışlar üzerinde etkileri olduğu, statü değerlerinin anti-sosyal davranışları, spor ahlakına ilişkin davranışların ise sosyal davranışları şekillendirdiği görülmektedir. Bu gerekçeler ile sporcuların ahlaki-insani değerler ile bir takım yaptırımlardan kaçınmak ve elde ettikleri statüleri korumak maksadıyla mecburi eylemlerde bulunmak zorunda kaldıkları düşünülmektedir.

Araştırmada yer alan sporcular fair play davranışında artış, özsaygı, birey olduğunu hissetme, kişilik kazanma, bakış açısı geliştirme, rakip ile iyi ilişkiler kurma, disipline olma, müsabakadan zevk alma, olumsuz özelliklerden arınma, dikkatli ve kontrollü hareket kabiliyeti kazanma, zekice hamleler yapabilme, motivasyon artışı, hırslanma, kazanma azmi elde etme, spor ahlakında ve karakterde gelişme, hakeme karşı saygılı olup müsabakaya olumlu etki etme, sosyalleşme gibi nedenlerden ötürü saygı davranışının oyunu kazanma üzerinde etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu sporculara göre saygı kavramına önem veren sporcular kolay arkadaş edinebilmekte, çevrelerinde sevilme, bu sayede iyi izlenim bırakarak değer görmektedirler. Ancak bazı sporcular ise takımın amaçları doğrultusunda müsabakayı kazanmanın veya en iyi sonucu elde etmenin, antrenör tarafından verilen görevi başarabilmenin ve en önemlisinin ceza alıp takımı eksik bırakmamanın olduğunu, dolayısıyla saygı kavramının ikinci planda geldiğini ifade etmektedirler. Sporculara göre saygı kavramını ikinci plana atan sporcular takım arkadaşları ve çevreleri tarafından dışlanıp, saygısız sporcu olarak nitelendirilebilmektedir.

Spor faaliyetlerini içeren sosyal programların sosyal uyuma katkı sağlama, sağlığı iyileştirme, yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etme, sosyal dışlanmayla mücadele etme, ekonomik, fiziksel ve sosyal yenilenmeye yardımcı olma gibi geniş ekonomik ve sosyal faydaları olduğu düşünülmektedir (Devine ve Telfer, 2013). Spor başkalarıyla arkadaşlık etme, yeni arkadaşlar edinme fırsatları sunmaktadır. Ayrıca eğlenmek için ortak bir ilgi alanı ve ortam sağlamamaktadır (Lee ve Cockman, 2013). Kendini aşma ve koruma puanları ne kadar yüksek ise, oyuncunun sosyal tutum sergileme olasılığının da o kadar yüksek olduğu, kendini geliştirmede düşük puanın ise oyun sırasındaki sosyal tutumlarla ilişkilendirildiği görülmektedir (Adell Carrasco, Castillo ve Álvarez Solves, 2019). Bir oyuncu adil olmayan bir şekilde oynayarak (hile yaparak, rakibi kızdırarak, vb.) evrensel ilkeleri ihlal edip kazanma şansını arttırdığında güç ve evrensel değerleri çatışmaktadır. Kazanma motivasyonu ne kadar güçlüyse, oyuncuların hile ve oyunbazlık yoluyla adalet değerlerini ihlal etme eğilimi de o kadar fazla olmaktadır. Oyuncular aynı anda hem kazanmak, hem de adil oynamak istediklerinde sürekli olarak bu çatışmayla karşı karşıya kalmaktadırlar (Bardi ve Schwartz, 2013). Performans hipotezine göre ise, spor ve egzersiz performansı, göze çarpan sosyal kimliklerle ilişkili normlar, değerler, kaynaklar ve hedefler yoluyla sosyal kimlik tarafından şekillendirilmektedir. Örneğin, basketbol takımına güçlü bir bağ hisseden sporcu, takımının iyi performans göstermesi için antrenman ve maçlar sırasında daha çok çalışırken, aynı sporcu, grup normlarına dayalı olarak takım arkadaşlarıyla iletişim kurmaya veya öz ve kolektif yeterliliği artırabilecek ortak hedefler doğrultusunda çalışmaya daha fazla teşvik edilmektedir (Stephen, Coffee, Habeeb, Morris ve Tod, 2023). Bu noktada devreye giren antrenör, sadece antrenman ikliminden değil, sporcunun karakter gelişiminden de sorumlu olması nedeniyle sporcunun hayatındaki en etkili kişilik olarak gösterilmektedir. Yetenekli antrenörler, sporcuların spor deneyimlerini, sosyal becerilerini ve karakter özelliklerini etkileyebilmektedirler (Stupuris, Šukys ve Tilindienė, 2013). Antrenörlük, sadece sahada olabileceklerin bir yan ürünü değildir ve spordan ziyade değerlere dayanmaktadır. Antrenör değerler öğretimin merkezinde yer almaktadır. Antrenörden saygı,

sorumluluk, eşitlik ve kapsayıcılık, tarafsızlık ve güven konularının ortaya çıkacağı ve oyuncular tarafından çözülmesi gereken durumları kolaylaştırması beklenmektedir (Lee ve Cockman, 2013). Genç sporcular başarılı oldukça, üzerlerindeki başarı ve kazanmaya katkıda bulunma baskıları ve beklentileri de artmaktadır. Doğrudan baskıların yanı sıra dolaylı baskılar da ortaya çıkmaktadır. Doğrudan baskılar takımdaki arkadaşlarından, antrenörlerinden veya Beden Eğitimi öğretmenlerinden, dolaylı baskılar ise okul ve okul arkadaşlarından oluşan daha geniş bir sosyal sistem tarafından uygulanmaktadır. Zira sporda başarılı olan takımlara daha yüksek statü verilirken, başarılı olan okullar ise daha prestijli olarak algılanmaktadır (Bardi ve Schwartz, 2013). Spor için spor yani sporun özünde değerli olması genellikle mükemmellik, oyunun nasıl oynanacağına dair bir anlayış ve rekabetçi sporlarda kazanmakla ilgili kurullarla yönetilen bir faaliyet olarak görülme eğilimindedir (Devine ve Telfer, 2013). Araştırmalar, okullar arası sporlar veya okul kulüpleri gibi okul sporlarına katılan öğrencilerin suçlu davranışlar sergilemeye daha az eğilimli olduklarını, suç işlemenin arzu ettikleri faaliyetlere katılma fırsatlarını ve geliştirdikleri işlevsel ilişkisel statüyü tehlikeye atabileceğini bildiklerini göstermektedir (Chang, Bang, Kim ve Nam-Speers, 2021). Dolayısıyla sporcuların ekonomik, fiziksel ve duygusal gelişim amaçları doğrultusunda spor ortamlarında yer aldıkları bu doğrultuda fair play davranışlarını benimseyip, karşı tarafa sergiledikleri varsayılmaktadır. Özellikle belirlenen amaçlarına ulaşma noktasındaki davranış eğilimlerinin müsabaka sonucuna doğrudan veya dolaylı olarak etki ettiği düşünülmektedir.

Araştırmada yer alan sporcular hakem kararlarına verilen tepkinin saygılı veya saygısız olmasının müsabakanın önem derecesine yani ilgili koşullara göre değişkenlik gösterdiğini ifade etmektedirler. Sporunun adil yönetim sergilendiğine, hakemin sahadaki belirleyici tek otorite olduğuna, her insan gibi hata yapabileceğine ve adil karar verebilmesi için zamana ihtiyacı olduğuna yönelik düşünceleri ile sakin bir şekilde hareket etmeyi, öfke kontrolünü, küfür ve hakaret içermeyen eylemleri hakem kararlarına karşı saygılı davranışlar olarak görülmektedir. Müsabaka ortamında kaynaklı stresli durumlar, kötü hakem yönetimi ile yanlış ve aleyhte verilen karar inancı, kendini savunma güdüsü, kimi durumlarda kendinden emin bir şekilde itiraz edilmesi, hakeme karşı saygısız davranışlar olarak değerlendirilmektedir.

Son yıllarda spora katılanların davranışları konusunda kayda değer endişeler dile getirilmektedir. Bu endişeler çocuk sporlarındaki davranışları da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu endişenin nesnelere arasında en yaygın olarak hile, saldırganlık veya şiddet içeren davranışlar, rakiplere ve görevlilere saygı gösterilmemesi yer almaktadır. Belirli uluslar veya spor dallarıyla sınırlı olmayıp dünya çapında bir sorun olarak görülmektedir. Kuralları çiğnemek, oyunun kendisini yok etmek ve yarışmaya dair toplumsal sözleşmeyi çiğnemektir. Düzgün yapılmadığında kazanmanın bir anlam ifade etmemesi bu toplumsal sözleşme kapsamında adil oyun sevgisini göstermektedir (Lee ve Cockman, 2013). Sosyal işlevsellik süreci açısından bakıldığında ise, okullar arası spor katılımı genellikle öğrencilerin rekabetçi koşullar altında takım oluşturmalarını gerektirerek takım arkadaşları ve antrenörleri gibi diğer insanlarla yakın bir ilişki kurmalarını sağlamaktadır. Bu bağlar, öğrencilerin takım üyelerinin sevgi ve saygısını kaybetme riskini almak istemedikleri için sapmayı engellemelerine yardımcı olmaktadır (Chang, Bang, Kim ve Nam-Speers, 2021). Bu kapsamda sporda bir hakemi kandırmaya yönelik yapılan davranışlar, hileli davranışlar olarak nitelendirilmektedir (Lee, Whitehead, Ntoumanis ve Hatziageorgiadis, 2013). Başarılı bir şekilde rekabet edebilmek için oyuncuların ve antrenörlerin kuralları, nelere izin verildiğini ve nelerin yasaklandığını yani herhangi bir müsabakada görevlilerin (hakemler, gözlemciler, vb.) nelere izin vereceğini bilmeleri gerekmektedir (Lee, Whitehead ve Ntoumanis, 2013). Bu yolla eşitlik/adalet olarak saygı, herkese eşit ve adil davranma, algılanan farklılıklara ve zayıflıklara rağmen başkalarının kabul edilmesi sağlanabilecektir (Malti, Peplak ve Zhang, 2020). Bu araştırma ve ilgili literatür kapsamında müsabaka ortamında hakemin tek otorite olarak algılanması, adil oyun kapsamında sahada bulunan tüm bireylere eşit olarak yaklaşığın

yönelik inancın sağlanması hakeme karşı sergilenecek saygılı davranışların belirlenmesinde önemli bir etki yaratacaktır.

Araştırmada yer alan sporculara göre müsabaka esnasında alçakgönüllü bir sporcudan beklenen davranışları galibiyet ve mağlubiyet açısından değerlendirmektedirler. Galibiyet sonrası alçak gönüllü sporcudan, sert müdahalelerden kaçınma, saygılı olma, rakibini küçümsememe ve onun azmini kırmama, kibirli davranmama, yanıltıcı eylemlerde bulunmama, ortamı gerici eylemlerden kaçınma, düzenli ve iyi niyetli olma, zamanlama konusunda hassas ve centilmen olma, yeri geldiğinde geri adım atmaktan çekinmeme, başarının bilincinde olup hazırlık süreçlerine değer verme davranışlarını göstermesi beklenmektedir. Mağlubiyet durumunda ise rakibini tebrik ve müsabaka için teşekkür etme davranışlarını sergilemesi gerektiği düşünülmektedir.

Sosyal tutumların (spora katılıma bağlılık ve sosyal geleneklere saygı) yetkinlik ve ahlaki değerler tarafından pozitif, anti-sosyal tutumların (hile ve oyunbazlığın kabulü) ahlaki değerler tarafından negatif, statü değerleri tarafından ise pozitif olarak yordandığı bulunmuştur. Ayrıca, insanların yetkinliklerini değerlendirme ve atletik ortamlarda başarıyı tanımlama eğilimlerinin yani hedef yönelimlerinin genç sporcuların sosyal ve anti-sosyal tutumları üzerindeki değerlerin etkisine aracılık ettiği ve dolaylı olarak etkilediği öne sürülmektedir (Adell Carrasco, Castillo ve Álvarez Solves, 2019; Lucidi ve ark., 2017). Saygı kavramı, içselleştirilmiş adalet veya zarar vermeme etik ilkelerini, nezaket ve başkasının refahı için duyulan endişeyi veya aynı anda her ikisini de yansıttığı için nazik duygular olarak kabul edilen sempati ve yanlış davranışa duyulan üzüntü ile birlikte anılmaktadır (Malti, Peplak ve Zhang, 2020). Müsabaka sonuçları ve sporcuların yönelimleri doğrultusunda değişim gösteren alçakgönüllülük durumunun, ahlaki yapı ve statü değerlerinin gerçekleşme oranı dahilinde müsabaka ortamına yansıdığı görüşü ön plana çıkmaktadır. İlgili yapıların yüksek etkisi ile birlikte sporcuların, rakip takım oyuncularına hoşgörülü yaklaşım sergiledikleri, empati yaptıkları ve zarar verici her türlü girişimden kaçındıkları düşünülmektedir.

Araştırmada yer alan sporculara göre rakibin üstünlük sağlaması ve rakipten beklenen davranışlar galibiyet ve mağlubiyet durumlarına göre değişkenlik göstermektedir. Sporculara göre galip gelen tarafın sevinme ve karşı tarafa yaklaşım konusunda düzeyli bir seviye takınması, rakip takım sporcusunu tebrik ve teselli edebilmesi gerekmektedir. Ayrıca sporcular mağlup olma halinde olumlu ve olumsuz davranışların birlikte görülebileceğini belirtmektedir. Bu kapsamda müsabaka ortamında kaygı, hırs, öfke sözlü müdahale, gergin atmosfer yenilgiyi kabullenmeme, performans düşüklüğü, rakibi engelleme ve üzüme gibi olumsuzlukların oluşması beklenmektedir. Yine aynı ortamda rakibi kontrol altına alma, rakibi analiz etme, tebrik etme, oyuna odaklanma, yenilgiyi kabullenme, saygı duyma, oyun planında değişiklik yapma, ileriye bakma, kişisel çıkarları ön plana alma, sakın kalıp kurallar çerçevesinde mücadele etme, bireyin ya da takımın yeteneklerini ön plana çıkarma gibi olumlu davranışların sergilenebileceği de varsayılmaktadır.

Şiddet ve spor birbiriyle iç içe geçmiş durumda ve sporda, özellikle de temas gerektiren takım sporlarında yaptırma tabi tutulmaktadır. Araştırmalar, spor ve şiddet arasında içsel bir ilişki olduğunu ve sporun fiziksel güç yoluyla rakiplere karşı düşmanlık ve baskın davranışları teşvik ettiğini kabul etmektedir. Spor uzun zamandır cinsiyetlendirilmiş, hegemonik erkekliği ve buna bağlı şiddeti örnekleyen bir olgu olarak görülmektedir. Antrenörler, temassız da olsa şiddeti sporun önemli bir yönü olarak varsaymakta ve performans için saldırganlığı teşvik etmektedirler (Forsdike, O'Sullivan ve Hooker, 2022). Ayrıca sporun pratik olduğu ve pratiklerin de çıkarları olabilecek türden şeyler olduğu iddia edilmektedir, dolayısıyla oyuna saygı, bir uygulama olarak oyunun (veya sporun) çıkarlarına saygıyı gerektirmektedir (Devine ve Telfer, 2013). Yine uyma veya katılma değerinin antrenör ya da takım tarafından başlatılıp başlatılmamasına bakılmaksızın futbolcularda daha belirgin olduğu

gözlemlenmiştir. Futbolculara göre eğer bir takım planı varsa, takım stratejileriyle ilgili olarak takımın iyiliği için ise buna uyulmalıdır (Lee ve Cockman, 2013). Ancak spor, sadece kazanmak veya iyi oynamak gibi başarı kriterlerini değil, aynı zamanda faaliyet sırasında etkileşimin kalitesiyle ilgili olan adil oyun, sportmenlik, arkadaşlık veya hoşgörüyü de içermelidir (Lee, Whitehead ve Balchin, 2013). Bireyin kaybetmesine rağmen elinden gelenin en iyisini yapması ve kendini iyi hissetmesi yani sonuç ne olursa olsun, yeteneğinin sınırlarına kadar performans göstermesi başarı olarak ifade edilmektedir (Lee ve Cockman, 2013). Spora katılımın önemine vurgu yapılmasının, her ne koşulda olursa olsun karşı tarafa saygı çerçevesinde yaklaşılmasının, şiddet ve baskı unsurlarının engellenmesinin, üstünlük durumunda sergilenen yaklaşımın temel belirleyicileri arasında olduğu düşünülmektedir. Bu şekilde ilgili koşullara uymada ve dolayısıyla adil oyun davranışında artış beklenmektedir.

Araştırmada yer alan sporculara göre değer sahibi ve çevresi tarafından onaylanan sporcular dürüst sporcu olarak nitelendirilmektedir. Bu sporcuların saygılı olma, sevgi gösterme, rol model olma, söylemlerinde ve eylemlerinde çelişmeme, dedikodu sevmeme, adaletli ve doğru olma, kötü söz konuşmama, ahlaklı ve kişilikli olma, kendini sevme ve öz saygısı yüksek olma, olumlu eleştiri yapma, açık sözlü ve güven duyulan biri olma, rakip takım sporcularından olumlu tepki alma, rahat ve doğru karar verme, yanıltıcı ve hileli davranışlardan kaçınma, bireylerin onurunu zedeleyici eylemlerde bulunmama ve doping kullanmama gibi özelliklere sahip olması beklenmektedir.

Saygı kazanmak en az müsabakayı kazanmak kadar önemlidir ve öz saygı da bu sürecin önemli bir parçasıdır. Yani saygı bir spor müsabakasından farklı olarak, kolay kazanılan ya da kaybedilen bir şey değil, sonsuza kadar aranması gereken ve asla basitçe elde edilemeyen bir şeydir. Bu sadece sportif bir zaferle sağlanan bir durum değil, bir süreçtir (Whannel, 2008). Saygıyı ve saygısızlığı öğrenmek gelişimsel bir süreçtir ve bunlarla ilgili fikirler, başlangıçta ebeveynlerinin, diğer bakıcıların, çevresinin ve kitle iletişim araçlarının çocuğa örnek olarak sunduklarına bağlıdır (Shwalb ve Shwalb, 2006). Sporcuların, ebeveynlerinin yarışmalarda kazanma beklentilerine ilişkin algıları ve ebeveynlerin eleştirilerine ilişkin endişeleri, sağlıksız mükemmeliyetçilik biçimleri, algılanan yeterliliğin azalması ve artan kaygı gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca, ebeveynleri daha kontrolcü veya otoriter ebeveynlik tarzları sergileyen sporcular daha düşük benlik saygısı ve norm bozucu davranışlarda bulunma olasılığı sergilemektedir (Tamminen, McEwen, Kerr ve Donnelly, 2020). Çocuklar saygının kendileri için ne anlama geldiğini ve kişiler arası ilişkilerde nasıl ifade edildiğini yansıtırken yaygın olarak adalet ve sosyalliğe atıfta bulunmaktadır (Malti, Peplak ve Zhang, 2020). özellikle okullarda daha fazla eşitlik, daha fazla okula bağlılık duygusu ve daha iyi katılımı bağlantılıdır (Debnam vd., 2014). Sporda adil oyun ya da hile vakaları, rakibi kasıtlı olarak yasadışı bir şekilde engellemekten veya uzun vadeli bir avantaj elde etmek için uyuşturucu almak gibi hem saha içinde hem de saha dışında ani kararlardan kaynaklanabilmektedir (Lee, Whitehead, Ntoumanis ve Hatzigeorgiadis, 2013). Değer temelli dopinge mücadele eğitim müdahaleleri, sporcularda ahlaki değerlerin önemini, özellikle de dürüstlük, saygı ve sporun ruhuna bağlılık ile birlikte sözleşmeye bağlılık, adalet, vicdanlılık ve sportmenlik gibi temel spor değerlerini teşvik ederek fayda sağlamaktadır (Mortimer, Whitehead, Kavussanu, Gürpınar ve Ring, 2021). Sporda performansı artırmak için yasaklı madde ve yöntemlerin kullanılması (yani doping), haksız bir avantaj elde etmek için spor kurallarının çiğnenmesini yani bir tür hileyi teşkil etmekte, sporun ruhunu ve kişisel ahlaki standartları ihlal etmektedir (Mortimer, Whitehead, Kavussanu, Gürpınar ve Ring, 2021). Bu kapsamda sporcunun çevresi tarafından kabul görmesi, değer sahibi biri olarak algılanması için spor ruhunu yansıtmaması kapsamında saygının önemini kavraması, adil bir mücadelede sergilediğini göstermesi için yasaklı madde kullanımından uzak durması gerekmektedir.

Sonuç olarak sporcuların fair play kapsamında saygı kavramını nasıl algıladıklarına yönelik yapılan bu araştırmada sporcuların büyük bir çoğunluğu spor ortamında sergilenen saygı davranışını adil oyun



ve karşı tarafa sergilenmesi gereken bir değer olmasında ötürü ahlaki bir yükümlülük olarak görmektedirler. Ancak bazı sporcular koşullar gereği saygılı görünmek zorun olduklarını, dolayısıyla bu durumun zorunlu olarak sergilemeleri gereken ahlak bir tutum olduğunu belirtmektedirler. Yine sporcular müsabaka sonucuna saygı kavramının etkisi ile ilgili farklı görüşler ifade etmektedirler. Saygılı bir şekilde mücadele etmenin sporcu ve takıma katkıları olduğunu ve bu sayede müsabaka sonucunu etkilediği yönünde sporcu görüşleri mevcutken, bazı sporcular ise amaçları doğrultusunda mücadele etmenin öncelikli olduğunu sonrasında ise saygı kavramının geldiğini vurgulamaktadırlar. Ayrıca sporcuların hakem kararlarına verdikleri tepki, alçakgönüllü bir sporcudan beklenen davranışlar, rakibin üstünlük sağlaması ve rakipten beklenen davranışlar, müsabaka sonucunda elde edilen galibiyet ya da mağlubiyet durumlarına göre değişkenlik göstermektedir. İlaveten sevgi, saygı konusunda kabul gören, örnek gösterilen, eylemleri ile söylemleri çelişmeyen, karşısındaki kişinin onur ve gururunu zedeleyici, zarar verici eylemlerden kaçınan, haksız rekabeti tercih etmeyen, kişilik sahibi, ahlaklı sporcular dürüst sporcu olarak nitelendirilmektedir. Spor ortamında adil bir atmosferin tesis edilmesi, sporcuların birbirlerine ve müsabaka kapsamında sorumlu tüm ilgili paydaşlara karşı seviyeli ve saygılı bir tutum ile yaklaşmaları müsabaka zevkini ve spora katılımı doğrudan etkileyecektir. Bu amaç doğrultusunda saygı kavramının sadece fair play içerisinde yer alan küçük bir yapı olarak değil, aslında birçok eylemin temelinde olan belirleyici ve tetikleyici bir unsur olduğundan hareketle spor ortamının tesisi, ilgili kuralların düzenlenmesi ve bu kuralların denetiminin yapılması ülke sporuna büyük katkılar sağlayacaktır. Adil bir ortamda spor faaliyetleri daha çok bireye ulaşacağından yaygınlaşacak ve sağlıklı toplumsal yapılara büyük katkılar sunacaktır. Aksi durumda ise seyir zevki düşük, liyakatten uzak, sağlık problemleri ile uğraşan bir yapının ortaya çıkması kaçınılmaz olacaktır.

#### **Yazar Katkıları**

Yazar(lar) çalışmaya eşit derecede katkı sağlamışlardır.

#### **Etik Beyan**

Araştırma için Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 15.08.2022 tarih ve 2022/07 karar sayısı ile etik kurul izni alınmıştır. Bu makalede dergi yazım kurallarına ve bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulmuştur.

#### **Çıkar Çatışması**

Yazar(lar) çalışma ve yayımlanması konularında herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

#### **KAYNAKÇA**

- Adell Carrasco, F. L., Castillo, I., & Álvarez Solves, O. (2019). Personal and sport values, goal orientations, and moral attitudes in youth basketball. *Revista de psicología del deporte, 28*(3), 100-105.
- Bardi, A., & Schwartz, S. H. (2013). How does the value structure underlie value conflict?: To win fairly or to win at all costs? A conceptual framework for value-change interventions in sport. *İçinde Values in youth sport and physical education* (pp. 137-151). Routledge.
- Batelaan, P. (2001). Learning to respect. *Intercultural Education, 12*, 237-245. doi: 10.1080/14675980120087453.
- Bogdan, R.C. & Biklen, S.K. (1992) *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods*. Boston: Allyn and Bacon.
- Burrow, S. (2020). Recognition, respect and athletic excellence. *Sport, Ethics and Philosophy, 14*(1), 76-91.
- Chang, M., Bang, H., Kim, S., & Nam-Speers, J. (2021). Do sports help students stay away from misbehavior, suspension, or dropout?. *Studies in Educational Evaluation, 70*, 101066.
- Creswel, J. W. (2018). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approach*. California: SAGE



- Debnam, K. J., Johnson, S. L., Waasdorp, T. E., & Bradshaw, C. P. (2014). Equity, connection, and engagement in the school context to promote positive youth development. *Journal of Research on Adolescence, 24*(3), 447–459.
- DeLellis, A. J. (2000). Clarifying the concept of respect: Implications for leadership. *Journal of Leadership Studies, 7*, 35-49. doi: 10.1177/107179190000700203.
- Devine, C., & Telfer, H. (2013). Why are sport and physical education valuable?: Values, sport, and physical education. İçinde *Values in youth sport and physical education* (pp. 13-33). Routledge.
- Diep T. N. Ngye., Stephen T. T. Teo., Steven L. Grover., & Nguyen, P. Nguyen. (2019). Respect, bullying, and public sector work outcomes in Vietnam, *Public Management Review, 21*(6), 863-889. doi: 10.1080/14719037.2018.1538426.
- Danioni, F., & Barni, D. (2019). The relations between adolescents' personal values and prosocial and antisocial behaviours in team sports. *International Journal of Sport and Exercise Psychology, 17*(5), 459-476. doi: 10.1080/1612197X.2017.1367951.
- European Commission. (2007). *White paper on sport*. COM(2007) 391final. European Commission
- Forsdike, K., O'Sullivan, G., & Hooker, L. (2022). Major sports events and domestic violence: A systematic review. *Health & Social Care in the Community*. doi: 10.1111/hsc.14028
- Gau, L. S., & James, J. D. (2013). A ten-value-type framework associated with spectator sports: A qualitative inquiry. *Sage Open, 3*(2). doi: 10.1177/2158244013485580
- Güler, A., Halicioğlu, M. B., & Taşgın, S. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Sezen-Balcıkanlı, G. (2009). Fair play and empathy: A research study with student teachers. *Journal of US-China Public Administration, 6*(4), 79-84.
- Hendrick, S. S., Hendrick, C., & Logue, E. M. (2010). Respect and the family. *Journal of Family Theory & Review, 2*(2), 126-136.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis. An introduction to its methodology*. New York: SAGE.
- Langdon, S. W. (2007). Conceptualizations of respect: Qualitative and quantitative evidence of four (five) themes. *The Journal of Psychology, 141*(5), 469-484. doi: 10.3200/JRLP.141.5.469-484
- Lee, M. J., & Cockman, M. (2013). What sport values do young people hold?: Values in children's sport: Spontaneously expressed values among young athletes. İçinde *Values in youth sport and physical education* (pp. 37-48). Routledge.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Balchin, N. (2013). Which sport values are most important to young people?: The measurement of values in youth sport: Development of the Youth Sport Values Questionnaire. İçinde *Values in youth sport and physical education* (pp. 49-65). Routledge.
- Lee, M. J., Whitehead, J., & Ntoumanis, N. (2013). How important are ethical attitudes?: Development of the Attitudes to Moral Decisions in Youth Sport Questionnaire. İçinde *Values in Youth Sport and Physical Education* (pp. 66-84). Routledge.
- Lee, M. J., Whitehead, J., Ntoumanis, N., & Hatzigeorgiadis, A. (2013). How do values influence attitudes and achievement goals?: Relationships between values, achievement orientations and attitudes in youth sport. İçinde *Values in youth sport and physical education* (pp. 85-103). Routledge.
- Li, J., & Fischer, K. W. (2007). Respect as a positive self-conscious emotion in European Americans and Chinese. İçinde J. L. Tracy, R. W. Robins, & J. P. Tangney (Eds.), *The self-conscious emotions: Theory and research* (pp. 224-242). New York: Guilford Press.
- Lucidi, F., Zelli, A., Mallia, L., Nicolais, G., Lazuras, L., & Hagger, M. S. (2017). Moral attitudes predict cheating and gamesmanship behaviors among competitive tennis players. *Frontiers in psychology, 8*, 571.
- Malti, T., Peplak, J., & Zhang, L. (2020). The development of respect in children and adolescents. *Monographs of the Society for Research in Child Development, 85*(3), 7-99.
- McCullough, S. N., Hashmi, S., Austin, G., & Cerna, R. (2022). *Instructional equity and respect for diversity in schools: Staff perceptions vary by race/ethnicity and by role*. WestEd.

- Mortimer, H., Whitehead, J., Kavussanu, M., Gürpınar, B., & Ring, C. (2021) Values and clean sport. *Journal of Sports Sciences*, 39(5), 533-541. doi: 10.1080/02640414.2020.1835221.
- Moyano, M., Lobato, R. M., Blaya-Burgo, M., Arnal, N., Cuadrado, E., Mateu, D., & Trujillo, H. M. (2022). Preventing violent extremism in youth through sports: An intervention from the 3N model. *Psychology of Sport and Exercise*, 63, 102283.
- Newman, T. J., Okamoto, K., Kimiecik, C., Sohns, E., Burns, M., & Magier, E. (2019). The role of social workers in sport: Shared values, interprofessional collaborations, and unique contributions. *Journal of Sport Psychology in Action*, 10(3), 160-173.
- Pehlivan, Z. (2004). Fair-play kavramının geliştirilmesinde okul sporunun yeri ve önemi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- Ring, C., Whitehead, J., Gürpınar, B., & Kavussanu, M. (2023). Sport values, personal values and antisocial behavior in sport. *Asian Journal of Sport and Exercise Psychology (in press)*. doi: 10.1016/j.ajsep.2023.05.002.
- Shwalb, B. J., & Shwalb, D. W. (2006). Concept development of respect and disrespect in American kindergarten and first-and second-grade children. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 114, 67-80.
- Stephen, S., Coffee, P., Habeeb, C., Morris, R., & Tod, D. (2023). Social identity in sport: A scoping review of the performance hypothesis. *Psychology of Sport and Exercise*, 67, 102437. doi: j.psychsport.2023.102437
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Stupuris, T., Šukys, S., & Tilindienė, I. (2013). Relationship between adolescent athletes' values and behavior in sport and perceived coach's character development competency. *Ugdymas. Kūno kultūra. Sportas*, 4, 37-45.
- Tamminen, K. A., McEwen, C. E., Kerr, G., & Donnelly, P. (2020). Examining the impact of the Respect in Sport Parent Program on the psychosocial experiences of minor hockey athletes. *Journal of Sports Sciences*, 38(17), 2035-2045.
- Whannel, G. (2008). Winning and losing respect: Narratives of identity in sport films. *Sport in Society*, 11(2-3), 195-208.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Genişletilmiş Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

**Makale Geliş** : 06.07.2023

**Makale Kabul** : 20.10.2023

#### **Açık Erişim Politikası**

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>